

Sociologie @ Bacalaureat

Concepte fundamentale

* Pentru o pregătire exhaustivă, eforturi de documentare suplimentare sunt necesare.

Elemente de cercetare sociologică

- **Metode de cercetare sociologică:** sondaj, experiment, observație (participativă sau neparticipativă), interviu, anchetă, studiul documentelor sociale, biografia socială, monografia, recensământul etc.
- **Instrumente de cercetare sociologică:** chestionarul, planul observației, fișa de interviu, planul anchetei etc.
- **Ipoteză:** asumptie, propoziție probabilă presupusă drept adevărată, în vederea verificării ulterioare.
- **Eșantionare:** proces de selectare a eșantionului dintr-un univers al cercetării, grup țintă.
- **Eșantion reprezentativ:** o parte dintr-un univers al cercetării, grupului țintă, care are caracteristicile întregului.
- **Variabilă independentă:** informație introdusă de cercetător într-un grup experimental pentru a analiza consecințele.
- **Variabilă dependentă:** consecința determinată de variabila independentă.

Metode de cercetare sociologică

- ▶ Sondajul - este o metodă de cercetare prin care se adresează unui eșantion reprezentativ de persoane un set de întrebări standardizate, pentru a cunoaște opinii, atitudini sau comportamente sociale dintr-o populație mai largă.
- ▶ Experimentul - este o metodă de cercetare în care cercetătorul manipulează în mod controlat una sau mai multe variabile sociale, pentru a observa cum influențează acestea comportamentele, atitudinile sau reacțiile unui grup de persoane; - este o metodă care presupune un grup experimental și un grup de control, precum și valorificarea variabilelor independente și dependente.
- ▶ Observația (participativă sau neparticipativă) - este metoda de cercetare în care sociologul culege informații despre realitatea socială prin perceperea directă a comportamentelor, interacțiunilor și contextelor sociale.
- ▶ Interviuul - este o metodă de cercetare bazată pe o convorbire structurată (individuală sau colectivă) prin care cercetătorul adună informații despre atitudini, comportamente sau experiențe sociale, folosind un ghid sau un set de întrebări.
- ▶ Ancheta - este o metodă de cercetare care presupune interogarea sistematică a unui eșantion de persoane, prin chestionar sau interviu, pentru a obține date cantitative sau calitative despre viața socială.
- ▶ Studiul documentelor sociale - este o metodă de cercetare care presupune analiza sistematică a documentelor (oficiale, personale, istorice, statistice etc.) pentru a extrage informații relevante despre realitatea socială și a o explica științific.
- ▶ Biografia socială - este o metodă de cercetare calitativă în sociologie prin care se reconstituie istoria unei vieți individuale într-un context social și istoric dat, pentru a înțelege modul în care structurile sociale, relațiile și experiențele personale se interpenetrează.
- ▶ Monografia - este o metodă de cercetare în care o unitate socială (de exemplu un sat, un oraș sau o comunitate) este studiată în mod complex, aprofundat și multidimensional, pe baza mai multor metode (observație, interviu, anchetă, studiu documentar etc.)
- ▶ Recensământul - o metodă de cercetare bazată pe observarea completă și oficială a întregii populații, efectuată prin chestionar, pentru a obține date statistice despre compoziția acesteia și evoluția sa socială.

Elemente de cercetare sociologică

- ▶ **Grup experimental:** grupul în interiorul căruia este plasată variabila independentă, în vederea determinării consecințelor acesteia.
- ▶ **Grup de control:** grupul neinfluențat de variabila independentă și care servește la compararea rezultatelor.
- ▶ **Operationalizarea conceptelor** este trecerea de la concept la dimensiuni, variabile, indicatori și indicii specifice. Spre exemplu conceptul de **vârstă** poate fi operaționalizat prin intervale de vârstă *1-18, 18-35, 35-65, 65-85+* Conceptul de **satisfacție** poate fi operaționalizat prin dimensiunile *foarte mare, mare, medie, mică, foarte mică* etc.

Structura socială, statusuri și roluri

- ▶ **Structura socială** reprezintă modul specific de organizarea, de ierarhizare a componentelor societății (grupuri sociale, instituții sociale, organizații, clase etc).
- ▶ **Statusul social** reprezintă poziția pe care o ocupă un individ în cadrul structurii sociale.
- ▶ **Rolul social** reprezintă funcțiile pe care le îndeplinește un posesor de status. Așteptările pe care ceilalți le proiectează la adresa unui posesor de status.
- ▶ **Rolul performat** reprezintă modul specific, personal, concret în care o persoană exercită rolul asociat unui status.

Tipuri de statusuri

- **Status atribuit/prescris** (înnăscut, fără merite personale): fată, român, european
- **Status dobândit** (trudit, achiziționat, obținut prin merite personale): elev, inginer, soț
- **Status marginal** (nevalorizat, nerecompensat): vidanjor
- **Status central** (valorizat, recompensat): parlamentar
- **Status actual/manifest**: statusul deținut care se manifestă în prezent
- **Status latent**: status deținut care nu se manifestă în prezent
- **Status familial**: care are legătură cu relațiile de rudenie: frate
- **Status extrafamilial**: care se manifestă în afara familiei: director

Conflicte

- ▶ **Conflictul de rol:** apare atunci când o persoană are două **statusuri compatibile** (tată și polițist), dar într-un anumit caz rolurile celor două statusuri pot intra în conflict (fiul persoanei săvârșește o infracțiune). Persoana va fi obligată prin statusul de tată să își protejeze fiul, iar prin statusul de polițist să îl aresteze.
- ▶ **Conflictul de status (interstatus):** apare în cazul unei persoane care deține **statusuri incompatibile:** polițist și proxenet. Ca polițist trebuie să respecte legislația, ca proxenet încalcă legislația.
- ▶ **Toate conflictele se manifestă prin stări de vulnerabilizare (nesiguranță) și culpabilizare (învinovățire).**

Socializarea

- Reprezintă procesul de însușire/învățare/achiziționare/dobândire a valorilor, normelor și modelelor comportamentale (VNMC) necesare integrării cu succes în societate.

Tipul	Agentul	Perioada
Socializarea primară	Familia	0-7 ani
Socializarea secundară	Școala	7-18 ani
Socializarea continuă	Firma, ONG-urile, Partidele, Bisericile, Mass-media, Grupul de prieteni etc.	Toată viața
Resocializare	Penitenciarul, școala de corecție	Până se îndreaptă comportamentul

Tipuri de socializări

- ▶ **Socializarea anticipativă** – asigură pregătirea pentru roluri sociale viitoare (faci facultatea de drept până la 23 de ani, pentru a fi avocat de la 23 de ani în sus).
- ▶ **Socializare concordantă** – când doi sau mai mulți agenți ai socializării sunt convergenți, aliniați valorific, predând aceleași lecții (nu se fumează la biserică, la școală, la ong-urile care militează pentru sănătate publică, în instituțiile medicale).
- ▶ **Socializare discordantă** – când doi sau mai mulți agenți ai socializării nu sunt convergenți, nu sunt aliniați valoric, predând lecții contradictorii (nu se fumează la școală, dar se fumează în familie; nu se fumează în spital, dar se fumează în grupul de prieteni).
- ▶ **Socializare pozitivă** – când există succes în alinierea valorică cu societatea.
- ▶ **Socializare negativă** – când apar eșecuri în integrarea socială (delincvență juvenilă, infracționalitate), rezultate din lecțiile greșit învățate.

Grupurile sociale

- ▶ Reprezintă 1. **asocieri/agregări de două sau mai multe persoane** care 2. **au scopuri comune**, 3. **interacționează direct sau indirect**, 4. **se aseamănă** prin anumite aspecte, 5. **au sentimentul apartenenței la grup**.

Tipuri de grupuri

- ▶ **Mici** (până în 10 persoane), **medii** (câteva zeci de persoane), sau **mari** (cu sute de persoane).
- ▶ **Formale** (oficiale, reglementate, cu statusuri specifice) sau **informale** (neoficiale, nereglementate, fără statusuri specifice).
- ▶ **Primare** (mici, cu relații directe, bazate pe afectivitate, familie/prieteni) sau **secundare** (medii/mari, cu relații directe și indirecte, neutre afectiv, clasa de elevi/colegii de serviciu).
- ▶ **De apartenență** (din care persoana face deja parte) sau **de referință** (din care nu face parte, dar din care își dorește să facă parte).
- ▶ **Majoritar** (dominant într-o societate) sau **minoritar** (cu număr mic de membri, comparativ cu grupul dominant).
- ▶ **De egali/de similaritate** (format din persoane de aceeași vârstă sau care au alte caracteristici comune).
- ▶ **Permanente** (care durează mult timp, ex. familia), sau **temporare** (care se destramă mai devreme sau mai târziu).

Coeziunea grupului

- ▶ Coeziunea grupului exprimă gradul de unitate, de solidaritate care există între membrii grupului.
  - ▶ Coeziunea crește în grupurile mici, în condițiile interacțiunii directe, bazate pe afectivitate, în condițiile realizării de activități în comun.
  - ▶ Coeziunea scade în grupurile mari, în condițiile interacțiunilor indirecte, în condițiile neangajării în activități comune și în lipsa implicării emoționale.
-

Relațiile sociale

- ▶ **Relația socială reprezintă interacțiunea reciprocă dintre indivizi sau grupuri.**
  - ▶ **Etape în nașterea relațiilor sociale**
  - ▶ ***1. Contactul spațial 2. Contactul psihic 3. Contactul social***
-

Categorii de relații sociale

▶ **relații interindividuale:**

- ▶ un individ manifestă atașament față de alt individ: contact, abordare, adaptare, combinare, unire;
- ▶ un individ se opune altui individ: competiție, opoziție, conflict, forme mixte;

▶ **relații între grupuri:**

- ▶ *de diferențiere*: promovare, degradare socială, dominare și subordonare, stratificare, selecție și individualizare,
- ▶ *de integrare*: stabilizare, socializare,
- ▶ *distructive*: exploatare, favorizare parțială, corupție, comercializare;
- ▶ *modifier constructive*: instituționalizare, profesionalizare.

Tipuri de relații sociale

- ▶ **relații cu caracter: unilateral** (un jurnalist influențează opinia publică, fără să fie influențat de opinia publică) și **bilateral** (profesorul și elevii se influențează reciproc);
- ▶ **relații de durată**, permanente (relațiile familiale) și **relații incidentale**, temporare (relațiile colegiale);
- ▶ **relații antagonice** (două partide/echipe sportive rivale) și **relații de solidaritate** (colaboratorii dintr-o echipă);
- ▶ **relații directe**, nemijlocite (relațiile dintre părinți și copii) și **relații indirecte**, mediate (colegii dintr-un grup secundar);
- ▶ **relații conștiente**, intenționate (relațiile dintre membrii unei familii) și **relații inconștiente**, neintenționate (relațiile dintre fani și o vedetă);
- ▶ **relații formale**, instituționalizate (relațiile din grupurile profesionale) și **relații neformale**, unde nu există un model general acceptat (relațiile din grupurile de prieteni).
- ▶ **relații personale** (bazate pe reciprocitate și interese comune, relațiile romantice) și **relații materiale** (fără interes reciproc, relația cu un vânzător de flori)
- ▶ **relații publice** (când avocatul și procurorul discută în cadrul unei ședințe de judecată) și **relații private** (când doi parteneri merg împreună la circ).

Corelații grupuri sociale – relații sociale

- ▶ **Grupurile primare** – relații directe, afective (familia, grupul de prieteni)
- ▶ **Grupurile secundare** – relații directe și indirecte, relații neutre afectiv (clasa de elevi, colegii de departament)
- ▶ **Grupuri concurente** – relații antagonice, de competiție (echipe de fotbal, partidele aflate în campanii electorale)
- ▶ **Grupuri formale** – relații formale (grupurile profesionale)
- ▶ **Grupuri informale** – relații informale (grupul de prieteni)
- ▶ **Grupuri permanente** – relații de durată (familia)
- ▶ **Grupuri temporare** – relații temporare (clasa de elevi)

Instituții sociale

- ▶ **Statul** – instituție care deține monopolul asupra unor servicii pe un teritoriu delimitat de frontiere.
- ▶ **Familia** – microgrup și instituție socială bazată de relații de rudenie
- ▶ **Biserica** – instituție socială în cadrul căreia persoanele își manifestă comportamentele și atitudinile în relație cu sacrul.
- ▶ **Partidul politic** – organizație care își propune cucerirea puterii politice.
- ▶ **ONGul** – organizație non-guvernamentală, non-profit.

Caracteristicile statului democratic

- ▶ **Supremație constituțională** – Domnia Legii, toate instituțiile sunt conduse în numele legii.
- ▶ **Separarea puterilor în stat** – Distribuirea puterii între mai multe instituții: legislative (parlamentul), executive (guvernul) și judecătorești (instanțele de judecată).
- ▶ **Respectarea drepturilor omului** – statul garantează respectarea drepturilor omului.
- ▶ **Suveranitate** – dreptul de a decide liber în problemele interne sau externe ale statului.
- ▶ **Pluripartidism** – coexistența mai multor partide politice.
- ▶ **Alegeri libere** – organizarea de scrutine electorale libere.
- ▶ **Reprezentativitate** - aleșii sunt reprezentanții alegătorilor.

Tipuri de stat/forme de guvernământ/regimuri politice

- ▶ **Republică** – conducerea este asigurată de un președinte ales
- ▶ **Monarhie** – conducerea este asigurată pe linie ereditară (rege, țar, împărat, șah, emir etc.)
  - ▶ **Monarhie absolută** – absolutism – monarhul are toată puterea
  - ▶ **Monarhie constituțională** – puterile monarhului sunt limitate prin constituție
- ▶ **Democratic** – puterea aparține poporului
- ▶ **Oligarhic** – puterea aparține unui grup restrâns de persoane
- ▶ **Aristocratic** – puterea aparține unei elite valoroase
- ▶ **Noocratic** – puterea aparține intelectualilor
- ▶ **Teocratic** – puterea aparține liderilor religioși/clerului
- ▶ **Autocratic/dictatorial** – puterea aparține unui singur individ
- ▶ **Anarhic** – stat dezorganizat, haotic, în care puterea nu este controlată de nimeni
- ▶ **Autarhic** – stat care își izolează economia de influențele externe
- ▶ **Social** – stat care acționează pentru a asigura bunăstarea economică a tuturor cetățenilor săi
- ▶ **Minimal** (proiect utopic) – stat axat doar pe asigurarea contractelor și a siguranței cetățenilor

Funcțiile familiei

- ▶ **Funcția biologică** – funcția de procreere/naștere de copii
- ▶ **Funcția economică** – acumularea de resurse pentru satisfacerea în comun a nevoilor
- ▶ **Funcția psiho-afectivă** – asigurarea echilibrului emoțional și a cadrului comunicațional care să permită detensionarea
- ▶ **Funcția de socializare** – asigură creșterea și educația copiilor
- ▶ **Funcția de status** – cele mai importante statusuri individuale sunt cele familiale
- ▶ **Funcția de solidaritate** – membrii familiei își acordă susținere reciprocă.

Factori care determină solidaritate conjugală

- ▶ factorii anteriori mariajului:
  - ▶ durata conviețuirii în concubinaj;
  - ▶ aprobarea căsătoriei de către părinți;
  - ▶ homogamie (asemănare) etnică și religioasă;
  - ▶ concordanța vârstelor și a nivelului de instrucție.
- ▶ factori posteriori mariajului:
  - ▶ acceptarea modelului egalitar;
  - ▶ satisfacția față de viața sexuală;
  - ▶ concordanța privind existența și numărul copiilor;
  - ▶ complementaritate în planul aspirațiilor.

Tipuri de familii

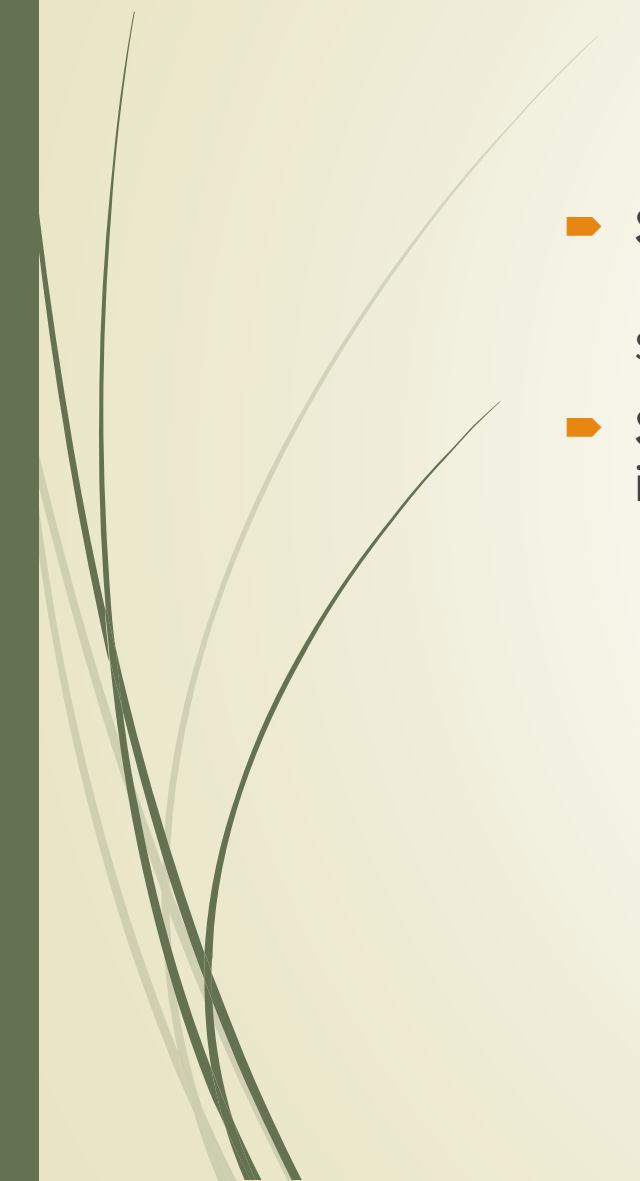
- ▶ **Familia conjugală** – perechea maritală – soț+soție
- ▶ **Familia nucleară** – două generații: părinți + copii
- ▶ **Familia tradițională/extinsă** – mai mult de două generații (nucleară +bunici + străbunici)
- ▶ **Familia monoparentală** – un singur părinte care crește copilul/copiii
- ▶ **Familia de origine** – familia în care ești născut
- ▶ **Familia de procreere/conjugală** – familia pe care o formezi
- ▶ **Familia heterosexuală** – formată din persoane de sex opus
- ▶ **Familia monogamă** – formată din doi parteneri

Alternative la familia clasică

- ▶ **Celibatul** – include atât persoane ce nu întrețin relații sexuale permanente, cât și persoane care au relații sexuale regulate cu alte persoane celibatate.
- ▶ **Concubinajul, uniunea consensuală sau coabitarea consensuală, parteneriat civil** – substitut, reglementat legal sau nereglementat, al familiei nucleare clasice.
- ▶ **Căsătoriile fără copii** – familii conjugale care nu satisfac funcția de procreere.
- ▶ **Menajele monoparentale** – părintele cu copil/copii din afara unei căsătorii.
- ▶ **Famiile homosexuale** – familii formate din cupluri de același sex, cu sau fără copii.
- ▶ **Familia migrantă** – părinții locuiesc în localități diferite sau unul dintre părinți este absent (muncește toată ziua și își vede copiii noaptea și în weekend).
- ▶ **Comunitățile** – anarhice (fără reguli) sau foarte reglementate și stricte, presupun libertate sexuală, fiecare bărbat este căsătorit cu fiecare femeie, toți se ocupă de creșterea copiilor (exemple: Comunitatea Oneida din SUA, comunitățile din Europa de Vest, kibbutz-urile din Israel).

Fenomene corelate cu Biserica

- ▶ **Sacralizarea** – impunerea caracterului sacru statului și instituțiilor publice (liderii religioși participă la conducerea statului sau consacră valoarea sacră a instituțiilor publice). Spațiul public are caracter sacru.
  - ▶ **Secularizarea/laicizarea** – opuse sacralizării, reprezintă îndepărtarea instituțiilor publice de influența bisericii. Spațiul public nu are caracter sacru.
-

Funcțiile partidelor politice

- ▶ Încearcă să cucerească puterea politică
- ▶ Mediază între individ și stat
- ▶ Selectează candidați pentru diferite funcții
- ▶ Conduc puterea legislativă (parlamentul) și puterea executivă (guvernul) - când sunt partide de guvernământ/când câștigă alegerile
- ▶ Propun alternative la programele politice ale partidelor de guvernământ când nu câștigă alegerile și reprezintă partide de opoziție

ONG-urile

- ▶ Sunt alternative private ale instituțiilor publice
  - ▶ Rezolvă probleme publice cu mijloace private
  - ▶ Sunt non-guvernamentale, scapă controlului puterii executive
  - ▶ Sunt non-profit, nu urmăresc profitul, ci satisfacerea nevoilor publice pentru care au fost înființate
  - ▶ Se bazează pe voluntariat și donații provenite din mediul privat
  - ▶ Iau forma fundațiilor sau asociațiilor
  - ▶ Pot fi înființate de persoanele care doresc să îmbunătățească anumite aspecte ale vieții sociale
-

Probleme sociale

- **Sărăcia** – lipsa resurselor pentru satisfacerea nevoilor de bază.
- **Abandonul școlar** – renunțarea la educația formală
- **Discriminarea** – nedreptățirea unor persoane pe baza apartenenței lor la anumite grupuri etnice, sexuale, religioase.
- **Xenofobia** – frica de străini, intoleranța față de ceea ce este diferit.
- **Corupția** – folosirea abuzivă a puterii publice în avantaj personal sau de grup/primirea de foloase necuvenite pentru prestații în serviciul public.
- **Delincvența juvenilă** – abaterea de la norme de către minori.
- **Infraționalitatea** – fapte antisociale grave săvârșite cu vinovăție.
- **Greva** – conflict formal de muncă între angajați și angajator.
- **Protestul** – conflict social îndreptat împotriva puterii politice în vedere blocării unor decizii injuste.
- **Războiul** – conflict armat între două sau mai multe state.

Cercuri vicioase

- ▶ sărăcia → abandonul școlar → delincvența juvenilă/infracționalitatea → discriminarea → corupția → sărăcia
- ▶ discriminarea → lipsa de educație → sărăcia → corupția → delincvența juvenilă/infracționalitatea → discriminarea
- ▶ lipsa de educație → sărăcia → delinvența juvenilă/infracționalitatea → discriminarea → corupția → lipsa de educație
- ▶ Prejudecata → discriminarea → sărăcia → infracționalitatea
- ▶ Sărăcia → lipsa de educație → xenofobie → discriminare → infracționalitate → sărăcie

Concepte corelative

- ▶ **Discriminare** – a nedreptăți persoanele pe baza apartenenței lor la anumite grupuri sociale (sexuale, etnice, religioase). **Exemplu: Nu angajăm romi.**
- ▶ **Prejudicata** - Părerere, idee preconcepută (și adesea eronată) pe care și-o face cineva asupra unui lucru, adoptată, de obicei, fără cunoașterea directă a faptelor sau impusă prin educație, societate. Stă la baza discriminării. **Exemplu: Chinezii se hrănesc cu câini.**
- ▶ **Etichetare** – A disprețui prin asocierea unor calificative depreciative. **Exemplu: Rușii sunt orci.**
- ▶ **Stigmatizare** - aruncă asupra cuiva disprețul public. **Exemplu: „Țiganii ne fac de râs în Europa.”**
- ▶ **Marginalizare** - poziția socială periferică, de izolare a indivizilor sau grupurilor cu acces limitat la resurse; ea se manifestă prin absența unui minimum de condiții sociale de viață. **Exemplu: Ghetourile dedicate imigranților.**
- ▶ **Stereotipuri** - convingerea supra-generalizată cu privire la o anumită categorie de oameni. **Exemplu: Grecii sunt speculanți.**
- ▶ Discriminare pozitivă – repararea unei nedreptăți istorice prin acțiuni compensatorii. **Exemplu: Locurile la liceu repartizate elevilor romi și elevilor cu CES.**

Mulțumesc!

- ▶ Succes în pregătirea suplimentară!
-